

Obsah

ÚVOD	7
ČÁST 1 MOTIVACE ŽÁKŮ K UČENÍ	11
1 MOTIVACE K UČENÍ – VYMEZENÍ TEORETICKÝCH POZIC	12
1.1 Motivace lidského chování – úvod do problematiky	12
1.2 Žákovská motivace k učení	14
1.3 Vnitřní a vnější motivace k učení	16
1.3.1 Vnitřní motivace	17
1.3.2 Navození hlubokého zaujetí prací – úkolem	19
1.3.3 Vnější motivace	20
1.4 Poznávací, výkonová a sociální motivace	23
1.4.1 Potřeby poznávání a poznávací motivace	23
1.4.1.1 Základní charakteristiky poznávacích potřeb a jejich vývoj	23
1.4.1.2 Aktualizace a rozvoj poznávací motivace	24
1.4.2 Výkonové potřeby a výkonová motivace	26
1.4.2.1 Teoretická východiska výkonové motivace	27
1.4.2.2 Vývoj výkonových potřeb	32
1.4.3 Sociální potřeby a sociální motivace	37
1.4.3.1 Potřeba pozitivních vztahů a obava z odmítnutí	38
1.4.3.2 Potřeba vlivu a potřeba prestiže	39
1.4.3.3 Aktualizace sociálních potřeb a sociální motivace ve škole	40
1.5 Kognitivní procesy a motivace	41
1.5.1 Zákonitosti procesu přepisování příčin	42
1.5.2 Kauzální atribuce a motivace školního výkonu	44
1.6 Interakce mezi učitelem a žákem a její motivační dopady	45
1.6.1 Percepce žáka učitelem	46

1.6.2	Typizování žáků učitelem	49
1.6.3	Pojetí žáka – pojetí úspěšného žáka	49
1.6.4	Utváření učitelova obrazu o dítěti jako o žákovi	50
1.6.5	Očekávání učitele a proces jeho naplňování	51
1.7	Odměny a tresty	55
2	MOTIVACE K UČENÍ – VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ	60
2.1	Úvod k výzkumné části	60
2.1.1	Cíle výzkumu	61
2.1.1.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/91)	61
2.1.1.2	Výzkum realizovaný v roce 2000 až 2001	62
2.1.2	Výzkumné vzorky	62
2.1.2.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/91)	62
2.1.2.2	Výzkum realizovaný v roce 2000 až 2001	64
2.1.3	Výzkumné metody a sledované proměnné	66
2.1.3.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/91)	66
2.1.3.2	Výzkum 2000 až 2001	71
2.1.4	Statistické zpracování – aplikované statistické postupy	76
2.2	Motivační pohnutky žáků k učení, jak je uvádějí žáci	82
2.2.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/99)	82
2.2.1.1	Motivační pohnutky k učení	82
2.2.1.2	Srovnání chlapců a dívek z hlediska uváděných motivačních pohnutek	85
2.2.1.3	Vývoj motivace žáků na konci základní školy	86
2.2.2	Výzkum realizovaný v letech 2000 až 2001	89
2.2.2.1	Žákovská sebepercepce motivačních pohnutek k učení ...	90
2.2.2.2	Srovnání motivačních pohnutek u žáků základní školy a osmiletých gymnázií	101
2.2.2.3	Vývojové hledisko – srovnání 8. a 9. ročníků ZŠ (tercie a kvarta – gymnázium)	103
2.2.2.4	Rozdíly mezi dívkami a chlapci	104
2.3	Učitelova percepce motivačních pohnutek žáků	104
2.3.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/91)	104
2.3.1.1	Žákovská motivace z pohledu učitelů	105

2.3.1.2	Učitelova percepce motivačních pohnutek u chlapců a dívek	108
2.3.1.3	Vývoj žákovské motivace na konci základní školy z pohledu učitelů	108
2.3.2	Výzkum realizovaný v roce 2000 až 2001	110
2.3.2.1	Žákovská motivace z pohledu učitelů	110
2.3.2.2	Srovnání učitelů a studentů učitelství v přepisování významnosti různým motivačním zdrojům	120
2.4	Typizování žáků učitelem	121
2.4.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/91)	122
2.4.2	Možnosti diagnostiky percepčních schémat učitelů	127
2.5	Srovnání učitelova obrazu o žákovi s žákovým sebeobrazem v motivační oblasti	134
2.5.1	Longitudinální výzkum (1987/88 až 1990/91)	134
2.5.2	Výzkum realizovaný v letech 2000 až 2001	136
2.6	Nemotivovanost žáků	144
2.7	Srovnání prezentovaných výzkumných výsledků s pedagogicko-psychologickou koncepcí žákovské motivace k učení	147
2.7.1	Žákovská motivace – syntéza	148
2.7.2	Žákovská motivace z pohledu učitelů – syntéza	155

ČÁST 2 PERSPEKTIVNÍ ORIENTACE ŽÁKŮ

	(časový faktor v motivaci žáků)	159
3	ČASOVÁ DIMENZE V LIDSKÉM ŽIVOTĚ	
	TEORETICKÉ VYMEZENÍ	160
3.1	Percepce času	160
3.2	Teoretické vymezení časové perspektivy	162
3.2.1	Čas ve vztahu k chování	162
3.2.2	Časová perspektiva a motivace výkonu	164
3.2.3	Orientace na budoucnost	167
3.2.4	Vzdálenost cíle v čase	169
3.2.5	Nuttinova osobnostně motivační koncepce časové perspektivy	170

3.2.6 Vztah k budoucnosti jako součást vývoje motivační sféry osobnosti	173
3.2.7 Biodromální přístup k časové perspektivě	175
3.3 Perspektivní orientace	176
3.3.1 Východiska a seberozvojový kontext perspektivní orientace	177
3.3.2 Základní komponenty perspektivní orientace	178
3.3.3 Délka časového horizontu budoucnosti	179
3.3.4 Alternativnost v orientaci jedince na budoucnost	180
3.3.5 Vývoj perspektivní orientace	181
3.3.6 Perspektivní orientace a škola	182
3.4 Diagnostika časové perspektivy	185
3.4.1 Metody diagnostikující časovou perspektivu	186
3.4.1.1 Metoda motivační indukce	188
3.4.1.2 Dotazník důležitosti motivačních cílů a instrumentality studia pro tyto cíle	192
3.4.1.3 Dotazník perspektivní orientace	193
4 PERSPEKTIVNÍ ORIENTACE ŽÁKŮ – VÝZKUMNÁ ŠETŘENÍ ...	195
4.1 Orientace žáků na budoucnost	195
4.1.1 Perspektivní orientace žáků a její vývoj na základní škole a u studentů středních škol	195
4.1.2 Obsahové a časové charakteristiky perspektivní orientace žáků	200
4.1.2.1 Preferované incentivy žáků základních škol a středoškolských studentů	201
4.2 Perspektivní orientace a školní výkon	216
4.3 Analýza vztahů perspektivní orientace k některým motivačním činitelům ovlivňujícím žákův školní výkon	218
4.4 Instrumentalita učení z hlediska budoucích cílů	220
ZÁVĚR	233
LITERATURA	236